Адукацыйны патэнцыял коміксаў

Існуе шмат азначэнняў комікса, аднак усе яны ў цэлым зводзяцца да таго, што комікс — гэта серыя малюнкаў, у якой расказваецца якая-небудзь гісторыя. У сучаснай педагогіцы яшчэ выкарыстоўваецца тэрмін "графічная навела" (graphic novel).

Вучню ў яго адукацыйнай дзейнасці патрабуецца вывучыць вялікую колькасць інфармацыі, тэксту, правіл і інш. Вядома, перавесці ўсе падручнікі ў фармат комікса — не выйсце, але для замацавання пройдзенага або асабліва праблемнага матэрыялу адлюстраваць яго ў коміксе магчыма. Да таго ж коміксы спрыяюць развіццю візуальнага мыслення навучэнцаў.

Коміксы павышаюць матывацыю да вучэння, яны здольныя прыкаваць наш погляд і прымусіць прачытаць рэплікі герояў. Чытаць коміксы значна лягчэй і цікавей, чым доўгія тэксты. Чытанне і разуменне кароткіх коміксаў можа ўсяліць упэўненасць у сваіх здольнасцях, якая часам так неабходная ў працэсе навучання!

Вясёлыя карцінкі забяспечваюць візуальную падтрымку навучанню і, самае галоўнае, дазваляюць зняць напружанне, псіхалагічны заціск, які ўзнікае пры вывучэнні незнаёмага матэрыялу. Успомніце, ці добра вы разумееце і запамінаеце інфармацыю, калі напалоханы і напружаны? Коміксы настройваюць на жартаўлівы лад, дазваляюць расслабіцца — і наш мозг зноў здольны ўспрымаць інфармацыю.

Але ёсць у коміксаў і свае мінусы. Вучыцца на адных коміксах немагчыма, бо чытанне нельга абмяжоўваць толькі маляўнічымі карцінкамі, інакш мы рызыкуем зусім адвыкнуць ад больш аб'ёмных тэкстаў і кніг. Малюнкі не павінны адцягваць ад чытання. Акрамя таго, пры чытанні коміксаў могуць узнікнуць складанасці з разуменнем гумару, бо тое, што лічыцца смешным у адной краіне, можа такім не лічыцца ў іншай.

Разгледзім некалькі класіфікацый коміксаў. Н.В.Чарнова і Н.М.Макарава вылучаюць наступныя віды гістарычных коміксаў:

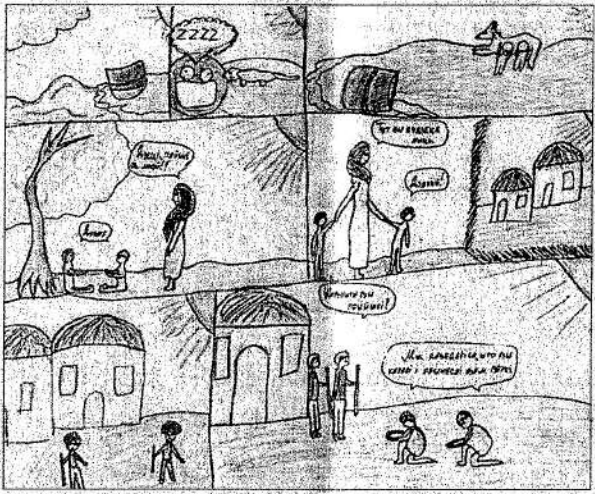

Легендарны пачатак Рыма. Сусветная гісторыя, 5 клас.

2. Вывучэнне міфаў, легенд, крылатых выразаў.

Пасля вывучэння тэмы "Дзяржава Аляксандра Македонскага" (§ 11 вучэбнага дапаможніка "Сусветная гісторыя, 5 клас") у якасці дамашняга задання вучням было прапанавана намаляваць комікс на крылаты выраз "гордзіеў вузел", "ажывіць" яго персанажа — Аляксандра Македонскага. Для прадукцыйнага выканання такога задання вучням раздаецца памятка па складанні комікса. На наступным уроку яны прадстаўляюць свае работы, на аснове іх сюжэтаў пераказваюць гісторыю стварэння крылатага выразу "гордзіеў вузел", аднакласнікі ацэньваюць выкананыя работы. Гэта спрыяе разуменню вучнямі вучэбнай інфармацыі, фарміруе ўвагу да другарадных, на першы погляд, фактаў, развівае дробную маторыку і вобразную памяць.

4. На ўроках абагульнення.

На ўроку абагульнення па раздзеле "Старажытны Егіпет" (сусветная гісторыя, 5 клас) з мэтай ацэнкі ведання вучнямі факталагічнага матэрыялу ім прапаноўваецца прачытаць дыялог паміж персанажамі і пасля па ланцужку агучыць прапушчаныя гістарычныя факты. Гэта садзейнічае паўтарэнню вучнямі засвоенага матэрыялу.

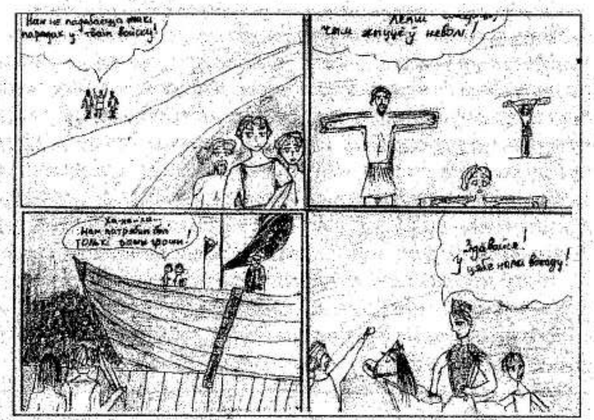

Рабаўладанне ў Рыме.

з'яўляюцца заданні на ўстанаўленне правільнага ходу гістарычных падзей. У дадзеным выпадку комікс дазваляе развіваць агульнавучэбныя ўменні — лагічна структураваць веды, сінтэзаваць іх. Напрыклад, пасля вывучэння тэмы "Рабаўладанне ў Рыме" (§ 22 вучэбнага дапаможніка "Сусветная гісторыя, 5 клас") вучням прапаноўваецца разгледзець ілюстрацыі, прачытаць, пра што расказваюць удзельнікі падзей, а потым лагічна выбудаваць сюжэт комікса і выканаць заданні.

Пытанні і заданні:

1. Расстаўце малюнкі ў правільнай храналагічнай паслядоўнасці.
2. Пра якія падзеі вядзецца гаворка ў коміксе?
2. Ці пазналі вы персанажаў комікса? Чаму вы так думаеце? Калі гэта рэальныя фігуры, назавіце іх.
3. Што ў коміксе адпавядае рэальным фактам? Што з'яўляецца выдумкай? Чаму вы так лічыце?
4. Якія сімвалы, дэталі вы заўважылі ў коміксе? Каму яны маглі належаць? Пра што яны сведчаць?
5. Назавіце прычыны паўстання пад кіраўніцтвам Спартака?
6. Што паслужыла нагодай да паўстання?
7. Удзельнікі паўстання.
8. Вынікі паўстання.
9. Як ушанавана імя Спартака ў музыцы, жывапісе, літаратуры, кінематографе, спорце?
10. Што выпускаецца на адным з найбуйнейшых беларускіх прадпрыемстваў, якое носіць імя Спартака?

7. Работа ў групах.

На другім уроку па тэме "Грамадска-палітычнае становішча ў Беларусі ва ўмовах першай расійскай рэвалюцыі" (§ 20—21 вучэбнага дапаможніка "Гісторыя Беларусі, 8 клас") вучні азнаёміліся з паняццямі "Дзяржаўная Дума",

Н.М.Макарава вылучаюць наступныя віды гістарычных коміксаў:

— бястэкставыя;

— коміксы на маналагічныя сюжэты;

— дыялагічныя.

Яшчэ з адной класіфікацыяй я сустрэлася ў работах Г.Э.Давідоўскай:

— коміксы-пародыі на гістарычнае мінулае;

— прыгодніцкія коміксы на фоне гістарычных падзей;

— рэальна-гістарычныя коміксы;

— коміксы-аўтабіяграфіі.

Шмат працуючы з коміксамі, я склала сваю класіфікацыю ў залежнасці ад мэты выкарыстання іх на ўроках:

1) коміксы, якія выкарыстоўваюцца на арыентацыйна-матывацыйным этапе;
2) вывучэнне міфаў, легенд, крылатых выразаў;
3) вывучэнне гістарычных паняццяў, тэрмінаў;
4) вывучэнне біяграфій гістарычных дзеячаў, мастакоў, пісьменнікаў, навукоўцаў і інш.;
5) складанне і агучванне інтэрв'ю;
6) вывучэнне гістарычных дакументаў;
7) на ўроках абагульнення;
8) для выніковага паўтарэння вывучанага матэрыялу па тэме, раздзеле;
9) для ўстанаўлення правільнага ходу гістарычных падзей;
10) праверка дамашняга задання, этап першаснага замацавання ведаў;
11) работа ў групах;
12) складанне комікс-канспекта.

На ўроках можна выкарыстоўваць як гатовыя коміксы, так і вучыць школьнікаў ствараць свае (групамі або індывідуальна). Стварэнне комікса — цікавае заданне для навучэнцаў. Пры гэтым не абавязкова ўмець маляваць. Можна зрабіць комікс-калаж або выкарыстоўваць сучасныя камп'ютарныя праграмы.

Выкарыстоўваць коміксы можна ў розных варыяцыях і на розных этапах урока. Прывяду некалькі прыкладаў выкарыстання коміксаў на ўроках.

1. Коміксы, якія выкарыстоўваюцца на арыентацыйна-матывацыйным этапе.

З мэтай зацікавіць, прыцягнуць увагу навучэнцаў да новай тэмы на арганізацыйна-матывацыйным этапе можна выкарыстаць папярэдне створаны комікс. Напрыклад, падчас вывучэння тэмы "Легендарны пачатак Рыма" (§ 17 вучэбнага дапаможніка "Сусветная гісторыя, 5 клас") вучням дэманструецца комікс, на якім часткова адлюстравана легенда аб заснаванні Рыма. Дзецям прапануецца разгледзець комікс і адказаць на пытанні да яго. Заслухаўшы адказы, настаўнік не гаворыць, ці ёсць сярод іх правільныя. Пасля вывучэння новай тэмы ў канцы ўрока вучні вяртаюцца да комікса, і настаўнік расказвае легенду аб заснаванні Рыма. Такім чынам, вучні атрымліваюць адказы на пытанні, якіх не ведалі ў пачатку ўрока.

...пушчаныя гістарычныя факты. Гэта садзейнічае паўтарэнню вучнямі засвоенага матэрыялу.

5. Для выніковага паўтарэння вывучанага матэрыялу па тэме, раздзеле.

Для выніковага паўтарэння вывучанага матэрыялу па тэме "Ахейская Грэцыя" п. 3 "Траянская вайна" (§ 3 вучэбнага дапаможніка "Сусветная гісторыя, 5 клас") вучням прапануецца набор гатовых выяў, аркуш паперы фармату А4, клей. Ім неабходна правільна скласці комікс па гісторыі Траянскай вайны, "ажывіць" яе герояў, адказаць на пытанні да комікса. Настаўнік нагадвае вучням правіла "ажыўлення" герояў: у воблачках запісваюцца словы персанажаў або іх думкі. Калі вучні стварылі комікс, настаўнік з дапамогай пытанняў арганізоўвае калектыўную аналітычную работу.

Правільнае вызначэнне паслядоўнасці развіцця гістарычнай падзеі пры стварэнні комікса, адказы на пытанні да яго садзейнічаюць фарміраванню ў навучэнцаў лагічнага мыслення, устанаўленню прычынна-выніковых сувязей, больш грунтоўнаму засваенню гістарычнага матэрыялу.

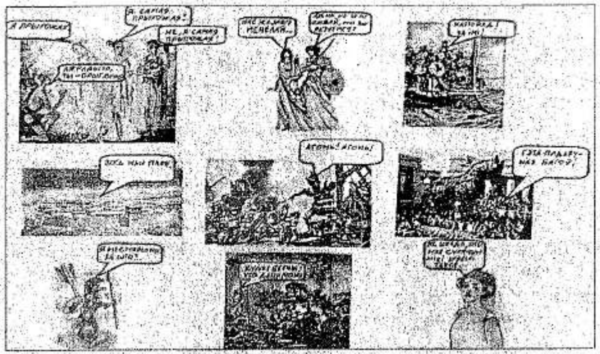

Ахейская Грэцыя: міф "Аб пачатку Траянскай вайны", 5 клас.

6. Для ўстанаўлення правільнага ходу гістарычных падзей.

Адным з эфектыўных відаў заданняў, якія можна выкарыстоўваць пры рабоце з коміксам на ўроку гісторыі, ...

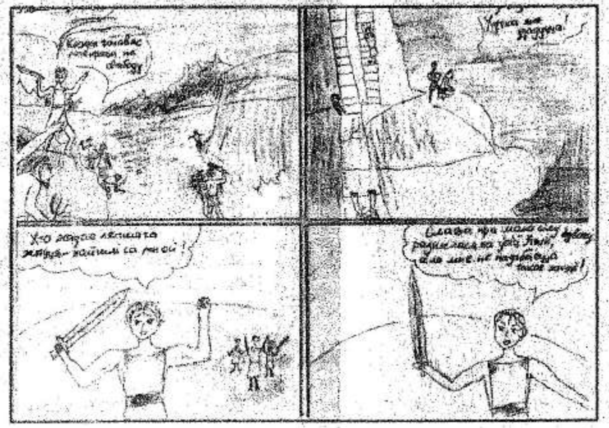

...цыі" (§ 20—21 вучэбнага дапаможніка "Гісторыя Беларусі, 8 клас") вучні азнаёміліся з паняццямі "Дзяржаўная Дума", "выбары", "передвыбарная праграма". З папярэдняга параграфа ўспомнілі, што такое "нацыянальнае пытанне", "аўтаномія", "нацыя", "права нацый на самавызначэнне". Навучэнцам было прапанавана ўявіць сябе жыхарамі беларускіх зямель пачатку XX ст. і прыняць удзел у выбарах у I Дзяржаўную Думу Расійскай імперыі.

Клас быў падзелены на тры групы, у залежнасці ад колькасці палітычных лагераў. Навучэнцам неабходна было прааналізаваць праграмныя патрабаванні гэтых лагераў і на іх аснове скласці комікс-лістоўку для ўдзелу ў выбарчай кампаніі.

Пасля адбылася перадвыбарная сустрэча з выбаршчыкамі. Кожная група прэзентавала сваю работу. Потым прайшло галасаванне. Правілы галасавання: члены груп могуць аддаць голас толькі адзін раз і толькі за праграму іншых палітычных лагераў, перамагае той лагер, які набірае найбольшую колькасць галасоў выбаршчыкаў.

Вынікі галасавання груп у класе параўналі з вынікамі сапраўднага галасавання. (Пры выбарах у Думу 1 голас памешчыка адпавядаў 3 галасам гараджан, 15 галасам сялян і 45 галасам рабочых.)

Далей навучэнцы прааналізавалі:

— якая сацыяльна-эканамічная сітуацыя склалася на беларускіх землях у пачатку XX ст.;

— чаму большасць галасоў ад беларускіх губерняў атрымалі менавіта прадстаўнікі буржуазна-дэмакратычнага лагера (кадэты);

— чаму рэвалюцыйна-дэмакратычныя партыі — эсэры, Бунд, бальшавікі — наогул адмовіліся ад удзелу ў выбарах;

— чаму ў час выбараў у II Думу ў заходніх губернях перамаглі манархісты і акцябрысты.

8. Комікс-канспект.

На працягу вывучэння тэмы ўрока вучні запаўняюць не звычайны канспект, а комікс-канспект. Такі варыянт работы садзейнічае абуджэнню цікавасці да тэмы, візуалізацыі гістарычнага матэрыялу, больш трываламу запамінанню імёнаў, дат, паняццяў, развіццю ўмення аналізаваць і структураваць інфармацыю, устанаўліваць прычынна-выніковыя сувязі, рабіць высновы.

Вобласць прымянення комікса ў якасці сродку навучання вялікая і прадукцыйная. Комікс не толькі дазваляе сарыентавацца ў якой-небудзь тэме або пытанні, ён здольны абудзіць цікавасць да яго далейшага, больш глыбокага вывучэння. Комікс дапамагае вырашаць праблему матывацыі, цікавасці да вучобы, без якой не можа быць сапраўднай вучэбнай дзейнасці. Ён захапляе, натхняе, стымулюе творчую актыўнасць, прымушае займацца самаадукацыяй, ператвараючы вучобу ў радасную, асэнсаваную дзейнасць.

Лічу, што комікс з'яўляецца магутным інструментам уздзеяння на дзяцей і, натуральна, можа і павінен выкарыстоўвацца ў сферы адукацыі.

Таццяна ШУМЕЛЬ,
настаўніца гісторыі і грамадазнаўства
Гарадоцкага дзіцячага сада — базавай школы
Маладзечанскага раёна.